

Tématické okruhy

1. **Pedagogika:** Pedagogika jako věda, vymezení, význam, využití, její pojetí ve světě, problémy a specifika. Vztah pedagogiky k jiným vědám.
2. **Struktura pedagogických disciplín:** Jejich předmět, základní odborná terminologie a problémy.
3. **Zdroje informací v pedagogice:** Pedagogické časopisy, nakladatelství, knihovny, www-stránky, instituce atd.
4. **Základy pedagogického výzkumu:** Specifika pedagogického výzkumu, metody, instituce, mezinárodní srovnávací studie s českou účastí (PISA, TIMSS, aj.); Organizace ČAPV, OECD, IEA, EU, UNESCO, aj..
5. **Obecná pedagogika:** Vymezení, předmět a zařazení do systému pedagogických věd. **Základní pedagogické kategorie:** Edukace, výchova v širším slova smyslu, výchova v užším slova smyslu, vzdělávání, vyučování, učení, cíle, činitelé, prostředky, metody, formy.
6. **Výchova (edukace):** Vymezení, význam, pojetí výchovy (situační, systémové), dědičnost – prostředí – výchova, hlavní rysy výchovy, funkce, cíle, proces výchovy (etapy), složky výchovy (rozumová, mravní, estetická, tělesná, pracovní aj.), výchovní činitelé (pedagog, vychovávaný, výchovné prostředky), formy, prostředky.
7. **Učitel:** Vymezení pojmu, požadavky, kompetence, osobnost učitele. Učitelská profese (typologie učitele, profesní dráha, burn-out syndrom, prestiž, feminizace, kvalifikace, pracovní náplň a zátěž, volba učitelské profese, statistické údaje o profesi aj.)
8. **Žák:** Předpoklady, rozvoj, postavení ve výchově, rovnost šancí, diferenciací aj.
9. **Výchovné cíle:** Druhy cílů (individuální, sociální, obecné, specifické, materiální, formální, adaptační, anticipační, teoretické, praktické, autonomní, heteronomní atd.), taxonomie cílů (kognitivní, afektivní, psycho-motorické, sociální). Problematika cílů v oficiálních kurikulárních dokumentech (nové: RVP PV, ZV, GV, SOV; školní vzdělávací programy; dosud platné: Standard základního vzdělávání, vzdělávací programy), národní kurikulum; posun v cílech a jejich formulaci, legitimizace cílů. Cíle v dokumentech EU, OECD, UNESCO.
10. **Výchovné prostředky:** Prostředí, vyučování, média, práce, hra, sport, umění, kolektiv atd.
11. **Formy výchovy:** Školní (vyučovací formy – frontální, skupinová, individuální výuka aj.), mimoškolní (instituce), rodinná (styly výchovy atd.), sebevýchova.
12. **Edukační prostředí:** Rodina a škola, společnost.
13. **Pedagogické principy a jejich zastánci:** Princip aktivity, systematickosti, uvědomělosti, názornosti, trvalosti, přiměřenosti, emotivnosti, jednotnosti atd. (Komenský, Rousseau, Herbart aj.).
14. **Novodobé obsahové a metodické koncepce výchovy:** Reformní školy (waldorfská, daltonská, montessori, jenská, winetská, freinetovská), pragmatická a pozitivistická

pedagogika, psychoanalytická a individuálně psychologická pedagogika, pedagogika kultury a duchovědná pedagogika, marxistická pedagogika, antipedagogika, hnutí za práva dítěte aj. současné alternativní a inovativní školy a koncepce a jejich výzkumy.

15. **Česká školská soustava:** klasifikace ISCED 97, legislativa, státní správa a samospráva, druhy a typy škol, zřizovatelé, poradenský systém, ČŠI, vzdělávací politika, statistické údaje o školství, současné problémy a vývojové trendy, srovnávací studie výsledků vzdělávání aj.
16. **Aktuální otázky:** Dle konkrétních seminářů, např. vnímání sektoru školství veřejností, optimalizace sítě škol, rovnost vzdělávacích šancí, prostupnost školského systému, multikulturní výchova, DVVP, dvoufázový model vzdělávání učitelů, profesní růst učitelů, národní kurikulum, tvorba ŠVP, integrace, inkluze, princip akontability, subsidiarity, genderové otázky atd.)
17. **Vzdělávání a školství v Evropě:** komparace preprimárního, primárního, sekundárního, terciálního a dalšího vzdělávání. Současné trendy (zaměstnatelnost, vnitřní diferenciacie, atd.)

Literatura

Obecná pedagogika

- JŮVA, V. et al. *Základy pedagogiky* (pro doplňující pedagogické studium). Brno : Paido, 2001.
- JŮVA, V. sen.; JŮVA, V. jun. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1995 (1999). ISBN 80-85931-06-0.
 - PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
 - PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
 - PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.
 - PRŮCHA, J. *Učitel. Současné poznatky o profesi*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7.
- BLÍŽKOVSKÝ, B. *Systémová pedagogika*. Ostrava : Amosium, 1992. ISBN 80-85498-18-9.
- GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠKOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I*. Olomouc : Hanex, 1997.
- GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠKOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika II*. Olomouc : Hanex, 1998.
- KRAUS, B., VACEK, P. *K základním otázkám pedagogiky*. Hradec králové : Gaudeamus, 1992.
- KREJČÍ, V. *Obecné základy pedagogiky*. Ostrava : PdF, 1991.
- LASSAHN, R. *Úvod do pedagogiky*. Bratislava : PSN, 1992.
- OBST, OTTO; KALHOUS, ZDENĚK a kol. *Školní didaktika*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X. (obsahuje např. činitele výuky – žák, učitel, učivo; specifika sekundární školy, mimoškolní prostředí, did. zásady, taxonomie výukových cílů, organizační

formy výuky, výukové metody, materiální did. prostředky, vliv různých faktorů ve výuce, potřeby pro 21. století)

PAŘÍZEK, V. *Obecná pedagogika*. Praha : SPN, 1991.

PAŘÍZEK, V. *Základy obecné pedagogiky*. Praha : PdF UK, 1996.

PASCH, M. et al. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-127-4.

PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava : Amosium, 1995. ISBN 80-85498-27-8.

SKALKOVÁ, J. *Humanizace vzdělávání a výchovy jako soudobý pedagogický problém*. Ústí nad Labem : UJEP, 1993.

SOLFRONK, J. a kol. *Kapitoly ze školní pedagogiky*. Praha : UK, 1993. ISBN 80-7066-747-8.

STOJAN, M., JŮVA, V. . Brno : MU, 1994. *Obecná pedagogika a dějiny pedagogiky pro DPS*

TOMÁŠEK, F. *Pedagogika*. Brno : Nibowaka, 1992. ISBN 80-901294-0-4.

VORLÍČEK, CH. *Úvod do pedagogiky*. Praha : Karolinum, 1994. ISBN 80-86022-79-X.

Pedagogická metodologie

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-15-X.

HENDL, J. *Přehled statistických metod zpracování dat. Analýza a metaanalýza dat*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-820-1

Teorie vzdělávání, alternativní školy, směry, dějiny pedagogiky

➤ BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-216-5.

➤ JŮVA, V. sen./jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno : Paido, 1995.

➤ PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178 584-9.

➤ SINGULE, F. *Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti*. Praha : SPN, 1992. ISBN 80-04-26160-4.

JŮVA, V., SVOBODOVÁ, J. *Alternativní školy*. Brno : Paido, 1994. ISBN 80-85931-00-1. (80 s.)

PRŮCHA, JAN *Alternativní školy*. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-178-072-3. (108 s.)

RÝDL, KAREL *Alternativní hnutí v současné společnosti*. Brno : Zeman, 1994. ISBN 80-900035-8-3.

SCHOENEBECK, HUBERTUS VON *Škola s přívětivou tváří. Skutečnost a představa*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2001. ISBN 80-7194-404-1. (s. 81)

ŠTVERÁK, V. *Obecná a srovnávací pedagogika*. Praha : Karolinum, 1999. ISBN 80-246-0003-X.

VESELÁ, Z. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno : MU, 1992.

J. A. Komenský

KOMENSKÝ, J. A. *Analytická didaktika*. Praha : SPN, 1947.

KOMENSKÝ, J. A. *Didaktické spisy*. Praha : SPN, 1954.

KOMENSKÝ, J. A. *Didaktika velká*. Brno : Komenium, 1948.

KOMENSKÝ, J. A. Nejnovější metoda jazyků. In *Vybrané spisy Jana Amose Komenského*, sv. III. Praha : SPN, 1964.

KOMENSKÝ, J. A. *Vybrané spisy I-III.*. Praha : SPN, 1964.

Vzdělávací programy

➤ *Bílá kniha. Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*, 2001. <http://www.msmt.cz/files/pdf/BilaKniha.pdf> nebo http://www.csvs.cz/bila_kniha/

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2001. URL:<<http://www.vuppraha.cz/>>

➤ *Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (RVP ZV, schválen v září 2004)*, Praha : VUP, 2004. URL:<<http://www.vuppraha.cz/>>

Rámcový vzdělávací program gymnaziálního vzdělávání, 2004 (RVP GV, pracovní verze pro potřeby pilotních škol) URL: <<http://www.vuppraha.cz/>>

Rámcový vzdělávací program středního odborného vzdělávání URL:<<http://www.nuov.cz>>

Standard základního vzdělávání. MŠMT ČR 22.8.1995, č.j. 20819/95-26. Věstník MŠMT ČR, 51, sešit 9, září 1995. Praha : Fortuna. ISBN 80-7168-602-6.

Vzdělávací program Národní škola. Praha : APZŠ, 1997.

Vzdělávací program Národní škola. Praha : SPN, 1997.

Vzdělávací program Obecná/Občanská škola. Praha : MŠMT ČR, 1996.

Vzdělávací program Základní škola. Praha : Fortuna, 1996.

Vzdělávací programy a dokumenty o vzdělávání. In *Učitelské noviny*, 97, 1994, č.34, s. 15-16.

Vzdělávací a školské systémy, statistiky

PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.

➤ *Český vzdělávací systém* (2002). URL: www.eurydice.org ; sekce: Education Systems/Eurybase – Czech Education System / Český vzdělávací systém (2002) <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=CZ&language=VO>

Statistická ročenka školství. Praha : ÚIV (dle jednotlivých let).

Key Data on Education in the European Union. URL: <http://www.eurydice.org/Publication_List/En/FrameSet.htm>

Education at a Glance. URL: <<http://www.oecd.org>>

www-stránky

- www.msmt.cz - Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy regionální školství, dokumenty, vyhlášky,
- <http://www.ucitelske-listy.cz> - zajímavé články, portál pro učitele,
- <http://ceskaskola.cz/> - zajímavé články, portál pro učitele,
- <http://www.pedagogika.cz/> - časopis Pedagogika, nejprestižnější z oblasti pedagogiky v ČR aj.
- www.vuppraha.cz - Rámcové vzdělávací programy – pro ZŠ a gymnázia aj., stránky Výzkumného ústavu pedagogického v Praze,
- www.nuov.cz - RVP pro odborné vzdělávání, Národní ústav odborného vzdělávání
- www.mujnet.cz - portál neziskových organizací ve školství
- www.eurydice.org - o školství v EU, databáze školských systémů států EU a přidružených,
- www.skolavpraxi.cz - stránky pro studenty na PdF MU, studijní materiály, sylaby k přednáškám,
- www.ped.muni.cz - Virtuální studovna Katedry soc. pedagogiky - studijní materiály, stránky Katedry pedagogiky PdF MU,
- www.oecd.org - stránky OECD (sekce: Education)
- www.uiv.cz - Ústav informací ve vzdělávání, Praha – mezinárodní srovnávací studie a projekty, publikace,
- www.tauris.cz - pedagogické nakladatelství Tauris,
- <http://www.portal.cz> - pedagogické nakladatelství Portál,

Stránky pedagogických a jiných fakult: www.pedf.cuni.cz, <http://pedagogika.ff.cuni.cz>, <http://www.ped.muni.cz/wedu>

Stránky škol, alternativních škol: <http://www.waldorf.cz/>, <http://www.dalton.cz/>

Požadavky k zápočtu

- test
- zápočtová diskuse

Příklady otázek k zápočtové diskusi z Úvodu do moderní pedagogiky

1. Co je předmětem *pedagogiky*? Jaké kritéria jsou pro vymezení pedagogiky jako vědy? Jak pedagogiku vnímáte Vy osobně? Jako vědu, umění, pavědu apod.?
2. Charakterizujte *metodologii pedagogiky* a její specifika. Čím se odlišuje od metodologie lékařských věd?
3. Co chápeme pod pojmem *edukace*? Odlište od sebe pojmy *edukace* a *socializace*, *enkulturace*, *akulturace* atd. Vnímáte i Vy subjektivně tyto rozdíly?
4. Co se snažíme především rozvíjet u člověka *výchovou* v užším slova smyslu? Jaké jsou základní druhy/složky výchovy? Co primárně rozvíjí u jedince *vzdělávání*? Co je podle vás důležitější? Jaká je role školy v tomto kontextu?
5. Rozlište pojmy *vyučování*, *výuka*, *učení*. Proč je toto rozlišení důležité? Je podle Vás důležité?

6. Jednotlivé disciplíny pedagogiky – které to jsou, čím se zabývají? Která vás nejvíce zaujala a proč?
7. Jaké znáte pedagogické časopisy, www-stránky, nakladatelství atd., kdo je jejich cílovou skupinou, na co se zaměřují? Zaujal Vás nějaký? Čím?
8. Co patří mezi základní *edukační činitele*? Specifikujete jejich roli v *edukačním procesu*. Který činitel je podle vás klíčový?
9. Druhy edukačních cílů a příklady konfliktů těchto cílů v praxi. Setkali jste se někdy s viditelným konfliktem těchto cílů?
10. Taxonomie edukačních cílů a jejich uplatnění a realizace v praxi. Uveďte příklad z vaší zkušenosti z praxe, např., jak vaši učitelé pracovali s kognitivními cíli – uměli využívat všech jejich úrovní? Jak vypadá zkoušení, kterým procházíte nyní – využívá všech úrovní taxonomie? Který ze stupňů taxonomie je podle Vás nejdůležitější a proč?
11. Zaslýchli jste něco v televizi, tisku o současných proměnách školství? Co? Byly to informace pozitivní či spíše negativní? Jak prezentují média sektor školství podle vás?
12. Zaslýchli jste něco o nových kurikulárních dokumentech? Co je to kurikulum v pedagogické terminologii? Kurikulární dokumenty v ČR, nová struktura, národní kurikulum, RVP, ŠVP. Klíčové kompetence, vzdělávací oblasti, integrace, časový plán, pojetí učiva atd. Jaké změny pozorujete oproti dřívějšímu, kdy jste chodili do školy Vy?
13. Slyšeli jste něco v televizi, od známých, četli v tisku o mezinárodních srovnávání výsledků vzdělávání? Co? Jak si myslíte, že dopadá ČR ve srovnání se zahraničím? Mezinárodní srovnávací studie a jejich výsledky (viz www.uiv.cz)
14. Nastíhnete charakteristiky a specifika základních *edukačních prostředků*.
15. Jaká jsou specifika jednotlivých *edukačních forem*? Jaká je jejich role v edukačním procesu, jejich přednosti a omezení? Která má podle Vás největší význam?
16. Jaké požadavky jsou kladeny na učitele, jaké má mít kompetence? Lze je realizovat? Kterou/é z kompetencí považujete za nejdůležitější a proč?
17. Charakteristiky učitelské profese. Jak vnímáte prestiž této profese a její náročnost, platové ohodnocení? Považujete feminizaci školství za problematickou a jaké jsou její příčiny a důsledky? Jací jsou čeští učitelé ve srovnání se zahraničními?
18. Proč se u nás prosazuje tzv. dvoufázový/dvoustupňový/strukturovaný model vzdělávání učitelů? Jeho výhody, nevýhody? Co by vyhovovalo vám osobně?
19. Uveďte základní pedagogické principy a příklady jejich užití v praxi.
20. Reformní pedagogika – koncepce, autoři, společné rysy a význam.
21. Pedagogické směry, jejich zastánci a koncepce. Který ze směrů je Vám nejbližší.
22. Co je to ISCED? Jeho význam a použití, jeho struktura na příkladu českého školství. Má podle vás mysl? V čem může být výhodný/nevýhodný?
23. Víte jak se od 90. let měnil český školský systém? Státní správa a samospráva, zřizovatelé škol, ČŠI, další vzdělávání učitelů, role MŠMT. Změny ve vzdělávání učitelů. Současné trendy, doporučení OECD. Jakou změnu vnímáte jako nejvýznamnější, největší či neklíčovější apod.? Nový školský zákon? 5-ti letá primární škola? Devítiletá základní škola? Státní maturity? Více studentů na VŠ? Co je to princip akontability a subsidiarity a jak se uplatňuje ve školství? atd.
24. Co všechno by podle vás měl určovat ve školství stát a proč?
25. Proč se podle vás prosazuje trend integrace a inkluze? O co jde, plusy a mínusy. Vaše zkušenosti s integrací?
26. aj.